

Abstrakty článků do časopisu AUC

Bohuslav Binka

Nedokončená revolta - vývoj českého environmentálního hnutí v letech 1989 - 2009

Příspěvek se na základě analýzy aktivity a textů Hnutí Duha a Nesehnutí snaží dokázat, že minimálně u těchto dvou environmentálních hnutí došlo v průběhu posledních dvaceti (resp. patnácti) let nejen k významné změně radikality prostředků a cílů směrem k vyšší konformitě, ale také k proměně základních ideových východisek. Autor se snaží prokázat platnost hypotézy, že proměna ideových základů hnutí proběhla dříve a výrazně ovlivnila pokles radikality i nástup agenturního přístupu uvedených hnutí. Doplňkovou částí příspěvku je komparace vývoje zmíněných environmentálních hnutí s vybraným hnutím pravicového extremismu.

Markéta Braun Kohlová

Faktor volby dopravního prostředku po městě

V příspěvku usiluji o zodpovězení otázky, co vysvětluje volbu dopravního prostředku, který lidé používají při pravidelných cestách, a jakou roli při rozhodování hrají prostorové charakteristiky bydliště, neboli jak se volba dopravního prostředku liší u rezidentů center měst a suburbii. Pro studium faktorů volby dopravního prostředku existují dva důvody: a) jednotlivci žijící v současné době ve velkých západních městech stráví cestováním velké množství času a vynaloží na něj mnoho finančních prostředků a b) osobní doprava má zásadní dopady na vzhled moderních měst a městské společnosti, způsobuje řadu environmentálních problémů a klade velké nároky na volný prostor a energii. Předkládané závěry jsou založeny na výsledcích empirického výzkumu kombinujícího statistickou analýzu diskrétní volby s kvalitativní sociologickou (biografickou) analýzou poskytující behaviorální vysvětlení. Metodologie využitá pro studium volby dopravního prostředku jako do značné míry rutinního jednání předpokládá pouze omezenou racionalitu, neúplné informace a jednání s pomocí pravidel uložených v příručím vědění a jejich uplatňování na analogické situace. Závěrem výzkumu je zařazení volby dopravního prostředku do schématu lidských motivů, prostředků a cílů, a tedy kategorií lidského jednání a to v kontextu konkrétních podmínek a situačních omezení. Velkou heterogenitu způsobů volby dopravního prostředku jsem se pokusila systematizovat s pomocí typologie aktérů a odlišných sfér racionality, které se u nich při volbě dopravního prostředku dominantně projevují.

Analýza potvrzuje, že je každodenní volba dopravního prostředku z velké části vysvětlena omezeními, která jedinci zpravidla nedokáží ovlivnit jako je množství času a finančních prostředků, které má jedinec k dispozici, služby hromadné dopravy v místě bydliště, občanská vybavenost bydliště a povaha zaměstnání a s ní spojené požadavky na flexibilní mobilitu. Rozdíly ve finančních nákladech mají menší vliv na chování osob žijících v lokalitách s malou občanskou vybaveností. Zároveň situační omezení dopadají ve větší míře na osoby s nižším příjmem a ženy. Muži zkrátka častěji než ženy řídí nebo jezdí na kole, a to, i když zároveň kontrolujeme vliv jejich příjmu, postavení v pracovní hierarchii nebo potřebu pružně volit čas a cíl cesty. Zajímavé je, že použití žádného dopravního prostředku nelze jednoduše spojit s vyšším či nižším vzděláním ani s věkem, je-li již modelován vliv osobního příjmu. Také životní styl, který lidé preferují, konkrétně jakému typu bydlení a charakteristikám bydliště dávají lidé přednost hraje svou roli. Charakteristiky bydliště tak sice cestovní chování statisticky vysvětlují, to ale neznamená, že ho podmiňují. Jak potvrzují výsledky kvalitativního šetření, upřednostňování tradičního městského či naopak suburbánního bydlení

už v sobě obsahuje určité představy o způsobech cestování. U některých lidí proto musíme hledat vysvětlení volby dopravního prostředku používaného na pravidelné cesty mimo sféru užitku spojeného s každou jednotlivou volbou. Nehledě na používaný dopravní prostředek jsou totiž v jednání osob dominantní zcela odlišné sféry racionality, k jejichž vysvětlení se hodí různé teoretické koncepty jednání. První z nich představuje racionalitu volby dopravního prostředku na základě omezení. Druhá představuje sféru konzistentního životního stylu, který zahrnuje nejen volbu dopravního prostředku, ale i volbu charakteru bydliště. Třetí představuje volbu dopravního prostředku jako sféru nereflektovaného zvyku, který je součástí habitusu.

Václav Cimbál

Město jako postmoderní fenomén

V současnosti žije více než 50 % světové populace ve městech. Město se tak pro člověka stalo převažujícím typem životního prostředí. Tato změna s sebou nese celou řadu otázek nejenom urbanistických, architektonických, demografických, dopravních, energetických, ale také kulturně-symbolických. Konkrétně otázek týkajících se vztahu člověka k celku světa. Člověk je nedělitelná jednota těla a vědomí, obsahy vědomí jsou tedy kromě jiného dány tělesným prožíváním fyzického světa. Proto se v první části textu budu věnovat způsobům vztahování se člověka k tomuto světu (prostoru), vzniku základních prostorových schémat, orientaci v prostoru. Další tezí, kterou rozpracuji je tvrzení, že příroda byla vždy pojímána jako výpověď o hlubinách bytí, od prvopočátku lidské existence byla spatřována harmonie mezi kosmem a lidským nitrem, vztah, který jako živná půda dával vyrůst mytologii, umění, filosofii i vědě. V další části článku budu zkoumat, jak prostorové vědomí souvisí s podobou uměleckého, náboženského a racionálního uchopení intuitivně vnímaného řádu kosmu (bytí). V následujícím oddíle budu sledovat městské prostředí jako milieu nabízející institucionální prostředky pro rozpracování metod výše zmíněných oblastí lidské činnosti. Budu sledovat jejich vývoj od dob, kdy města představovala životní prostředí pouze pro nepatrnou část populace a, kdy si udržovala těsnou vazbu s přírodním/vesnickým prostředím, do současnosti. Pro tu je typické, že město je životním prostředím nadpoloviční části světové populace a její fyzické i kulturní odtržení od přírody/přirozeného světa. Vzniká situace, kdy vztah k přirozenému světu je nahrazován vztahem k jiným kulturním vrstvám. Tato situace pak před nás klade otázky, zda takto do sebe uzavřená kultura může plnit jí vlastní funkce, zda se v ní může obnovovat hodnotový systém či zda se jedná o formální, autoreferenční systém neschopný podávat odpovědi na základní otázky lidské existence. Je tedy moderní městská civilizace pouze demografickým problémem řešitelným vědecko-technickými prostředky, nebo se jedná o prostředí neslučitelné s lidskou přirozeností a jejími existencionálními potřebami, pro které nedokáže vytvořit adekvátní kulturní prostředí? Tyto otázky budou v textu nastíněny, vzhledem k jeho rozsahu však nemohou být plnohodnotně zodpovězeny.

Eva Cudlínová

Zelená ekonomie jako alternativa ekonomického růstu nebo řešení ekonomické krize?

V 70. letech dvacátého století se začal objevovat nový způsob uvažování a nové směry v ekonomické teorii, které dnes známe jako environmentální ekonomie, ekonomie přírodních zdrojů a ekologická ekonomie. Tato změna v ekonomickém přístupu byla reakcí na situaci ve světě, především na energetickou krizi a na změny v oblasti životního prostředí. Ekonomové, kteří se začali energetickou krizí a krizí životního prostředí zabývat, se zpočátku nedělili na žádné směry. Kladli si především otázku limitů ekonomického růstu a všímali si energetických a biofyzikálních cyklů a jejich spojení s fungováním ekonomie společnosti. Později došlo k názorovému odlišení environmentální a ekologické ekonomie. Environmentální ekonomie se zaměřila jen na sociální stránku problémů a jejich nápravy –

internalizace externalit – jako nápravy selhání funkce trhu. Ekologická ekonomie se soustředila na biofyzikální a energetickou koncepci propojenosti společnosti a přírody. Cílem ekologické ekonomie je udržet přijatelný rozměr ekonomiky ve vztahu k naší planetě Zemi, spravedlivé rozdělování příjmů v rámci společnosti i mezi státy při efektivní alokaci zdrojů. V dnešní době se objevuje politicky populární směr “zelená ekonomika“, jejíž koncept se odvolává na teoretický základ ekologické ekonomie. Studie polemizuje s tímto pojetím „zelené ekonomiky“. Vzhledem k tomu, že „zelená ekonomika“ vznikla jako reakce na současnou ekonomickou krizi, jde především o podporu růstu a odvětví, která tento růst umožní nastartovat (zelené technologie, zelená energetika, atd.). Praktická realizace vychází z teorie environmentální ekonomie, kdy jde o podporu růstu, v tomto případě „zeleného růstu“, nikoli o trvale udržitelný rozvoj.

Jan Hendrych

Umění krajiny

Otázka estetických hodnot přírodních prvků v krajině je do značné míry obrazem intelektuální kapacity tyto prvky vnímat jako součást představy ideálních forem věcí, či jejich seskupení a systémů. Ideální představa rozumově konstruované, vzorové či potenciální přirozené vegetace, původního, ideálního a udržitelného ekosystému v krajině, bude tak vnímána jako esteticky hodnotná a funkční, jako protiklad exploatované a vyprázdněné sídelní krajiny bez objektů a forem, v nichž by se zrcadlila jakákoli ideální představa o čemkoli. Ideální představa přírodní krajiny bude obsahovat jiné ideální formy, poměry, měřítko (vznešenost), než ideální představa sídelní krajiny, tradiční lidské krajiny k bydlení (útulnost, řád, drobné měřítko). Kapacita vnímání estetických hodnot v přírodě, rozvíjená od renesance, přes romantismus až k současnému environmentálnímu pohledu, je výsledkem intelektuálního rozumového procesu, schopného pojmut a formulovat ideální představu pestré a různorodé jednoty věcí ve světě, jehož jsme součástí; schopnosti sebereflexe a respektování podřízenosti této jednotě přírody, v níž spočívá i veškerá trvalost a udržitelnost. Kolektivní civilizační aspekt je nutno mít vždy na zřeteli nejen při vnímání a hodnocení krajiny venkova a sídel minulosti a současnosti, ale především při plánování krajiny a sídel budoucnosti. Utváření krajiny a sídel se neobejde bez schopnosti předjímání či predikce výsledku, celkové struktury díla (činnosti), které bude nejen po všech stránkách funkčních uspokojivé a dokonalé, ale i v krajině funkční a hodnotné esteticky. I proto hledáme stále inspiraci v minulosti, kdy prvky přírody měly nezastupitelné místo v lidském uspořádání prostoru; byla tak odkrývána podstata věcí a světa, daná nejen měřítkem a přítomností významných krajinných prvků (geologický substrát a jeho povrchové prvky, vodní prvky, porosty, solitéry, přírodní i uměle vytvářené dominanty atp.), ale právě jejich predikcí a záměrným zviditelňováním, strukturováním a kompozicí s ohledem na potřeby člověka (forma, výrazový znak) a naplňující jeho tušené a toužené očekávání. Takové formy účelového uspořádání krajiny (za předpokladu ctění měřítek, poměrů a v těchto intencích strukturovaného, často až překvapivě kontrastního prolnutí s okolní přírodou) jsou i esteticky funkční a hodnotné, kde míra této hodnoty je dána stupněm přítomnosti a zachování jednotlivých složek celku a všech jejich (i přírodních) funkcí.

Nad'a Johanisová

Alternativy podnikání v nerůstové ekonomice

Jednou z problematických institucionálních struktur současnosti je klasický podnik, zaměřený na zisk, který se vyvinul v posledních 200 letech v koevoluci s expanzivní ekonomikou, jejíž rozvoj byl usnadněn přístupem k levným a hojným fosilním palivům. Cílem práce je představit některé alternativy k tomuto převládajícímu modelu v době, kdy tato expanzivní ekonomika ztrácí jak intelektuální legitimitu, tak environmentální a energetickou bázi a stále

více se hovoří o nutnosti přechodu na ekonomiku nerůstu či „od-růstu“ (degrowth, décroissance). V textu se zaměřím na definici pojmu „sociální podnik“ s důrazem na environmentální a nerůstový potenciál takto pojatého podnikání. Dále uvedu různé typy sociálních podniků, které mohou být inspirací v hledání nového podnikatelského modelu, a zobecním některé jejich charakteristiky a strategie přežívání.

Rudolf Kolářský

Současná ekologická krize a filosofie

Cílem stati je přispět k objasnění otázky, co znamená současná ekologická krize pro filosofii. Současná ekologická krize je vymezena jako situace, kdy globální civilizace ohrožuje své přírodní předpoklady a kdy lidé jsou zranitelností pozemské přírody vybízeni k tomu, aby znovu kriticky promýšleli a posuzovali své vztahy k Zemi a k sobě navzájem, své společenské instituce a kulturní tradice. Na současnou ekologickou krizi může být pohlíženo jako na krizi společenskou, kulturní, morální i jako na krizi filosofickou. Filosofie životního prostředí se musí vyrovnávat s otázkou, zda koncepce, které nacházíme v dějinách filosofie, poskytují dostatečné východisko pro objasňování filosofických otázek, které vzbuzuje současná ekologická krize, jinými slovy, zda je nutno vytvářet nové filosofické koncepce. V této souvislosti je analyzována úloha kritiky antropocentrismu ve filosofii životního prostředí.

Petra Kušková

Studium interakcí člověk-příroda na československém území v rámci konceptu sociálního metabolismu

Příspěvek se zabývá interakcemi mezi člověkem (resp. člověkem vytvořeným systémem) a přírodou na území České republiky a Československa z pohledu konceptu sociálního metabolismu od roku 1830 do roku 2000 (od roku 1993 jsou analyzovány oba nástupnické státy Česká a Slovenská republika dohromady).

Sociální metabolismus uvažuje sociální systém (společnost, celé hospodářství) jako analogický s živým organismem, protože podobně jako živý systém pomocí svého „tělesného metabolismu“ udržuje svůj stav neustálým průchodem a výměnou materiálů a energie mezi systémem, organismem a prostředím nebo mezi dvěma systémy navzájem. České resp. Československé území je výborným modelem ve studiu interakcí člověka a přírody zejména v souvislosti s výraznými politickými a ekonomickými změnami, které poznamenali jeho historii a také sociometabolický profil. Hlavní metodou používanou v rámci konceptu sociálního metabolismu je Analýza materiálových a energetických toků, která měří vstupy do systému a výstupy ze systému (hospodářství) ve fyzikálních jednotkách jako jsou tony a Jouly. Představeny budou také výsledky dlouhodobého vývoje ekologické stopy, srovnání energetického metabolismu a emisí skleníkových plynů se sousedním Rakouskem.

Miloslav Lapka, Zdenka Sokolíčková, Jan Vávra

Naše společná přítomnost: Globální výzvy pro kulturní a sociální ekologii

Současné globální environmentální problémy, kterým svět čelí vyvolávají potřebu větší integrace přírodních a společenských věd. Přírodní vědy je dokáží pojmenovat a popsat jejich fyzikální zákonitosti. Nedokáží ale pochopit jakým způsobem bude společnost na dané problémy reagovat. Společenská reflexe je přitom zásadním prvním krokem k adekvátní reakci na určitý problém. Globální environmentální problémy jsou stejně tak fyzické povahy jako politické, ekonomické, sociální i filozofické. Dokáží společenské vědy, obzvláště v českém jazykovém prostředí, reagovat na současnou situaci a věnovat se těmto aktuálním problémům a spolupracovat s vědami přírodními? Jakou roli při tom může sehrát současná kulturní a sociální ekologie? Mohou jí její historické kořeny být stále inspirací nebo ji naopak

omezují a ztěžují jí vyjadřovat se k současným problémům? Na tyto otázky se pokusíme alespoň částečně odpovědět v úvodním příspěvku konference.

Petr Mikšíček

Mysli globálně, jednej lokálně? Jak je to s aplikací idejí EU do české krajiny

Evropská unie v rámci svých legislativních nařízeních požaduje po svých členech implementaci vyhlášek do legislativního systému jednotlivých zemí. Dvacetsedmkrát se tak testuje, jak jsou nám blízké globální představy o "nové" energetice, zemědělství či dopravě. Vedle inovačního tlaku, tak společnost zažívá boj o pojetí krajiny, které se nám dochovalo po našich předcích. A jestli je něco veřejným prostorem a zájmem, tak je to naše krajina.

Jaký je rozdíl mezi dobře myšlenou ideou zelené energie a domem oklopaným větrnými a slunečními elektrárnami? Lze myslet globálně a jednat lokálně ve shodě s globálním přístupem? Neprotiřečí si tyto postoje? Jazyčkem na vahách je člověk, dotčená osoba, která žije po desetiletí v jistém kulturním a přírodním prostředí a jedná v kontinuální jednotě s předky, morálkou a svojí zakotveností v krajině. Takový člověk je zárukou veřejnoprávního posouzení investice. Pokud obyvatel veřejné krajiny není zaangażován do projektu kontinuálního vývoje krajiny, hrozí vznik čistě energetické a tváře krajiny. Není globální environmentalismus spíše celosvětovým byznysem než veřejným zájmem? Podívejme se na přístup dotčených skupin, investorů a zastupitelstev na novou energetiku v oblastech postižených poválečnou diskontinuitou a v regionech kontinuálně osídlenými.

Pavel Nováček

Dlouhodobě udržitelný rozvoj, udržitelný ústup, nebo rozvrat?

Před více než čtyřiceti lety jsme dokázali vyslat člověka na Měsíc, ale zabránit tomu, aby lidé umírali hladem, neumíme dodnes. Životní prostředí je v mnoha regionech poškozeno či přímo devastováno. Nenávratně nám vlivem člověka mizí živočišné a rostlinné druhy. Potřebujeme proto vizi, jak dál, ale možná více, než jen to. Potřebujeme hledat a nacházet, slovy Viktora Frankla „vůli ke smyslu“. Téměř čtvrt století se rozvíjí koncepce tzv. udržitelného rozvoje, jako pokus reagovat pozitivním a demokratickým způsobem na vyhrocující se globální a environmentální problémy. Nakolik je však tato cesta perspektivní v dnešním multipolárním světě, je otázkou.

Po celou svou historii se člověk učil z minulých zkušeností svých nebo svých bližních. Nyní máme díky vědeckému poznání a technologickému rozvoji takové možnosti, že případné omyly mohou mít drastické důsledky. Měli bychom proto připustit a promyslet alternativu, že úsilí o dlouhodobě udržitelný rozvoj se nepodaří a lidské společenství projde velkým civilizačním otřesem. Přes všechny naše snahy o udržitelný rozvoj může být jedinou reálnou možností „udržitelný ústup“, který může dokonce přejít v globální úpadek do chaotického světa na zdevastované Zemi. Jednou z možností, jak zmírnit následky katastrofy, je uchovat a předat klíčové vědomosti, které pomohou našim potomkům vybudovat znovu civilizaci, aniž by opakovali naše chyby.

Barbora Půtová

Civilizační kolaps jako důsledek růstu složitosti sociokulturních systémů

Předmětem studie je analýza vztahu kolapsu a nárůstu složitosti v současné euroamerické kultuře. Studie vychází z předpokladu, že složitost je spatřována jako žádoucí důsledek civilizačního pokroku, neboť přináší ekonomické výhody a umožňuje snazší produkci statků a služeb. Ve svých důsledcích se ovšem růst složitosti paradoxně proměňuje v nutnou nezbytnost, jež se udržuje z důvodu setrvačného zajištění chodu a fungování sociokulturních systémů. Investice do složitosti se stává stále dražší, energeticky náročnější a ústí v tvorbu přebytků a neustále se snižující zisky. V důsledku poklesu mezních výnosů investic do

složitosti, jenž nedokáže udržovat rezervy, dochází k civilizačnímu kolapsu. Ve studii je věnována pozornost hypotézám a poznatkům, jež předložili Joseph Tainter, Jared Diamond, Václav Cílek nebo Jiří Filip. Cílem studie je upozornit na postupně se ztrácející potenciál surovinových, energetických a lidských zdrojů vlivem exponenciální investice euroamerické civilizace do nekonečné smyčky složitosti a vymezení alternativních podob kolapsu.

Zdenka Sokolíčková, Gaudenz Assenza, Alexander Martynau

'Silná' Evropa: Ekonomická krize a ekologické závazky

Evropa, integrující se pod hlavičkou Evropské unie, se v současnosti potýká se vzájemně propojenými „krizemi“ v oblasti politické, kulturní, ekonomické a ekologické. Nakolik spolu vývoj v těchto sférách souvisí, a jak k otázce přistoupit z kulturologické perspektivy? Stavíme na hypotéze, že globální ekonomická krize souběžná s ekologickou degradací je výsledkem chybných představ o podstatě „síly“. Snaha vybudovat silný region, který uspěje v celosvětovém měřítku, stojí především na myšlence konkurenceschopnosti a ekonomického růstu. Akademici, politici, byrokraté i novináři sledují rozvojové trendy například v Číně v obavách o vedoucí pozici Evropy. Ve skutečnosti v sobě pomalejší růst evropské ekonomiky nese naději na delší a kvalitnější život občanů ve srovnání s rychle se rozvíjejícími, ale vysoce znečištěnými zeměmi. Zelená, zvolna posilující ekonomika je pružnější, životaschopnější a tedy také stabilnější než ta neudržitelně bující. Západní ekonomická soutěživost (poměrování sil) se neslučuje s principy, které se dnes prosazují pod hlavičkou ekologické udržitelnosti. Hospodářská krize je vnímána jako ohrožení ideje růstu, který nebude v zájmu zlepšení stavu životního prostředí obětován. Potřeba zmírnit dopady recese je uspokojena dílčími úpravami systému, jenž je v jádru vůči životnímu prostředí nastaven přinejmenším lhostejně, ne-li negativně. Přestože se EU snaží svou image založit na ohleduplnosti k životnímu prostředí, a stylizuje se do role vedoucího aktéra v zelené politice, východiska uvažování o člověkem obývaném světě zůstávají ekologicky neudržitelná. Když se blíže zaměříme na esenci „síly“, jak je většinou chápána, ukazuje se, že síla je synonymem růstu – že malé může být milé, ale nikdy mocné. Příčiny tektonických změn ve sféře hospodářské a environmentální jsou kulturní povahy, a jako takové vyžadují komplexní uchopení. Naše společnost ale selhává, jakmile dílčí řešení nedostačuje a je třeba vypracovat celostní strategii. Pojetí „síly“ v tradičním západním racionalistickém duchu navíc skýtá nebezpečí ve chvíli, kdy je tato logika přijata jinými světovými regiony, usilujícími o dosažení evropského životního standardu. Ve stávajícím modelu ekonomického rozvoje, na nějž je nesměle naroubována ekologická uvědomělost, je síla spojována s důvěrou v aktuální řád, růstem, a inovací v zájmu konkurenceschopnosti. 'Silná' Evropa, mantra evropské politické elity, je Evropou navracející se k antropocentrickým hodnotám a kulturní nadřazenosti (Západu vůči zbytku světa, člověka vůči přírodě). Argumentujeme v zájmu revize konceptu „síly“ a jeho posunu od instrumentality sloužící k dosažení ryze materiálních cílů. Navzdory přibývajícím opatřením na záchranu ekonomiky a kypění environmentální agendy EU se uspokojivé výsledky v žádné ze sfér nedostávají. Má-li nepříznivý stav dnešní západní společnosti kulturní příčinu, nelze dosáhnout zlepšení izolovanými kroky na pomoc zastarávající představě o světě, nýbrž odvahou otevřít se kulturní proměně.

Martin Soukup

Darwin, darwinismus a environmentální otázky

Předmětem studie je vztah Darwinovy teorie a současné teorie biologické evoluce, která z ní vychází, k současným environmentálním otázkám a problémům. Autor vychází z následujících tezí: Původní Darwinova teorie dokazovala, jak je člověk podřízen přírodním zákonům a úzce svázán se světem přírody. Za hlavního činitele evoluce stanovil individuální organismus. Darwinisté ve 20. století rozpracovali Darwinovu teorii biologické evoluce dále a

posílili ji o koncepty sobeckého genu, evolučně stabilní strategie, teorie her a jiné. Hlavním činitelem evoluce již nejsou jedinci, ale geny, tedy slepé determinující síly. Tento posun v teorii biologické evoluce umožňuje sejmout z lidí odpovědnost za současné jednání a jeho důsledky pro budoucnost. Bytost, která je řízena nevědomými a zděděnými silami v sobě, nemůže být volána k odpovědnosti. Přijetí takového paradigmatu fakticky znemožňuje vystavět a úspěšně realizovat koncepci environmentální odpovědnosti. Autor v závěru studie obhajuje tezi, že darwinismus 20. století představuje sociální konstrukci, která rezonuje s tržní ekonomikou jako dominantní ideologií euroamerické civilizace.

Václav Soukup

Kultura jako adaptivní systém: Ekokulturologická perspektiva

Předmětem studie je teoretická analýza paradigmatu antropologické kulturní ekologie jako gnoseologického nástroje studia vztahu člověka, kultury a přírody. Zvláštní pozornost bude věnována klasické koncepci kulturní ekologie (Julian Steward) a teorii kulturního fatalismu (Leslie White). Hlavním cílem studie je zasadit přístupy, metody a paradigmaty ekologické antropologie do modelu současné kulturologie a přispět tak k vybudování interdisciplinárně koncipované vědy o kultuře. Dílčím cílem je prezentace ekokulturologie jako rodící se kulturologické disciplíny, která umožní postihnout současnou ekologickou krizi v multidimenzionální a mezioborové perspektivě.

Karel Stibral

Estetická dimenze ochrany přírody

Text by se měl zaměřit na teze některých environmentálních myslitelů, příp. přírodovědců, snažících se propojit estetickou hodnotu krajiny s vlastnostmi či daty evidovanými přírodovědou. Vzrůstající biodiverzita, komplexita, stabilita krajiny apod. je v dílech významných zástupců či inspirátorů environmentálního myšlení (např. Aldo Leopold, Konrád Lorenz) provázena i vzrůstajícím estetickým zálibením. Text by měl tyto teze, provázející často - vědomě i nevědomě - zakládání některých rezervací ať v Evropě či na americkém kontinentě (viz i termín place of scenic beauty) podrobit kritickému zkoumání.

Oleg Suša

Kooptace protestu a dilema "ekologické modernizace"

Úvod: pojem kooptace, tři roviny indikace a interpretace. Nová sociální hnutí, krize legitimacy moci institucí, soudobá globalizace. Kooptace a pojem rutinizace ekologického proroctví, ohlasy Webera, Pareta, Bourdieua. Vědění a byrokracie, asymetrie moci a kontrola poznatků. Ekologické vědění a politika kulturní změny. Integrace environmentalismu a dynamika politické kultury. Proces ekologické modernizace. Závěr: dilema ekologické politické kultury: mezi kooptací a reakcí.

Josef Šmajš

K problému ontologie kultury

Tradičním předmětem ontologie bylo abstraktně chápané bytí, tj. koneckonců příroda vně či uvnitř člověka (tj. jako prožívání bytí). Kulturní bytí je právě tak ontické jako bytí přirozené. Veškeré bytí je totiž historicky konstituované a vzniká jen dvěma způsoby: aktivitou velkého třesku, nebo aktivitou člověka jako opozičně onticky tvořivého druhu. Informační základ ontické opozice přírodního a kulturního bytí. Nezbytnost začlenění kulturního bytí do předmětu ontologie. Kultura jako otevřený systém s vnitřní informací. Problém biofilní transformace nynější protipřírodní kultury.

Jana Váľková

Cesty za obzor a novodobé hledání řádu

Příspěvek se zamýšlí nad kulturním tématem „obzoru“ (tedy hranicí vymezující novodobý obraz světa) a specifiky uspořádání současného „Umwelt“ (místa k životu). Na základě teze „... Naše místo je součástí toho, co jsme...“ (Gary Snyder, Praxe divočiny) se snaží načrtnout metaforické srovnání Západního světa a osobností těch, kteří v něm žijí. Téměř se zdá, jako bychom zároveň přicházeli jak o divokost v podobě volné krajiny tak o civilizovanost ve smyslu kulturních informací a významuplných symbolů donedávna obsažených v životním prostředí krajiny kulturní. Je možné, že pohledem do novodobého kraje příměstských náplav, do světa jehož časoprostor už není co býval, lépe porozumíme duši Západního člověka. Opět zde stojí, uprostřed chaotického světa, ne nepodobný středověkým kolonizátorům obklopeným divočinou. Tentokrát však „divočinou kulturní“.

Jan Vávra, Miloslav Lapka, Zuzana Dvořáková-Líšková, Eva Cudlínová

Globální hrozba? Analýza obrazu klimatických změn v českých denících v letech 1997 – 2010

Globální změny klimatu jsou nejen fyzikálním jevem, ale také sociálním a politickým problémem. Role sociálních věd při zkoumání změn klimatu není omezena na pouhé konstatování, že obraz klimatických změn rozšířený mezi veřejností je často vědecky nesprávný. Zájem společenských věd se orientuje na proces vytváření obrazu klimatických změn, na důvěru ve vědu a politiku a důsledky, které z toho jedinci vyvozují. Zdá se, že míra politizace tématu a určitá nedůvěra ve vědu jsou v současnosti v České republice nejsilnější za celou historii tohoto problému.

Masmédia jsou klíčovým distributorem informací v současné společnosti, naše práce se tudíž zaměřila na obsah mediálních sdělení. V příspěvku představujeme analýzu mediálního obrazu klimatických změn v šesti českých denících v letech 1997 – 2010. Celkově bylo analyzováno více než 5,5 tisíce článků z deníků Mladá Fronta, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo, Blesk a Haló noviny. Třináctiletou časovou řadu článků jsme zkoumali ze tří úhlů pohledu: 1) množství článků v jednotlivých letech; 2) téma a kontext článků (především popis přírodních či sociálních dopadů změn klimatu) a 3) komplexnost článků ve smyslu jejich odbornosti. Získané výsledky dáváme do souvislosti s hlavními jevy ovlivňujícími veřejnou diskuzi o klimatických změnách ať už přírodními (povodně, sucha), či společenskými (aféra Climategate, klimatické summity, atd.). Z výsledků naší studie a z výsledků dalších studií a výzkumů veřejného mínění věnovaných názorům občanů na klimatické změny vyplývá, že kvalita informací, jak je šířena v tisku, je považována za velmi nedostatečnou i přes kvantitativní nárůst.

Jiří Zemánek

Je možná vědomá evoluce lidské civilizace?

Tváří v tvář současné bezprecedentní planetární krizi si tuto otázku již řadu let kladou někteří přední holističtí filosofové a vědci, globální aktivisté a spirituální učitelé jako například Thomas Berry a Brian Swimme, Duane Elgin, Ervin Laszlo, Michael Dowd, Don E. Beck, Andrew Cohen, Chris Bache, Stanislav Grof, Peter Senge nebo Tom Atlee. Tito a další myslitelé mluví o tom, že procházíme hlubokou civilizační transformací, spojenou s globální proměnou vědomí a vznikem nové kultury i nové civilizace. Tento proces vnáší zásadní změnu do našeho dosavadního chápání světa, respektive kosmu, i nás samých, a akcentuje dalekosáhlý význam role člověka v novém civilizačním příběhu, který Thomas Berry nazval „Great Work“. Jeho základem je nová evoluční kosmologie, která nás učí, jak vědomě participovat na evolučním procesu.